

Кравець Д.Д.

аспірантка кафедри бухгалтерського обліку,
аналізу та аудиту
Одеського національного економічного університету

Kravets Daria

Postgraduate Student of the Department of Accounting,
Analysis and Audit
Odesa National University of Economics

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF FINANCIAL ASSETS ON THE EFFICIENCY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

У статті проведено аналіз показників рентабельності та фінансового стану підприємств харчової промисловості. Здійснена оцінка найбільш впливових коефіцієнтів, які характеризують стан, динаміку та ефективність використання фінансових активів. Визначено вплив управління фінансовими активами на загальну ефективність діяльності підприємства, які є найбільш ліквідною частиною ресурсів компанії. Розроблено рекомендації для упередження можливих економічних проблем підприємства, зокрема пропонувано вищому управлінському персоналу здійснювати оперативне та своєчасне реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. Для проведення аналізу впливу показників ефективності використання фінансових активів на рентабельність активів запропоновано використовувати емпірико-індуктивні системи, які є важливою методологією в наукових дослідженнях. Одним із елементів такої системи є модель Дюпон. Для виявлення впливу фінансових активів на рівень рентабельності активів запропоновано удосконалення моделі Дюпон, а саме дезагреговано її шляхом введення двох факторів: питомої ваги фінансових активів у загальній сумі активів підприємства та ефективності їх використання. Ефективність управління діяльністю підприємства являє собою багатофакторну систему, яка включає в себе аналіз всіх складових та ресурсів. Такий аналіз поєднує емпіричні дані та індуктивне мислення для формулювання загальних закономірностей та гіпотез. Тому одним із основних завдань підвищення ефективності діяльності підприємств є необхідність раціонального управління фінансовими активами.

Ключові слова: харчова промисловість, аналіз, фінансові активи, рентабельність, фінансовий стан, модель Дюпон.

The article analyzes profitability indicators and the financial condition of food industry enterprises. The assessment of the most influential coefficients characterizing the state, dynamics and efficiency of the use of financial assets was carried out. The influence of the management of financial assets on the overall efficiency of the enterprise, which are the most liquid part of the company's resources, is determined. Recommendations were developed to prevent possible economic problems of the enterprise, in particular, it was suggested that the top management personnel implement prompt and timely response to changes in the external and internal environment of the enterprise. The food industry is one of the most important and promising for the further development of industries in Ukraine, the effective activity of which can not only significantly increase the country's budget, but also create internal food security and ensure social aspects: jobs and stability of staff income, production of quality food products by enterprises state control over its safety and quality, which will lead to a decrease in the volume of deliveries of low-quality foreign products to the country and strengthening of domestic producers in the domestic market, will create conditions for healthy competition in the industry in which the sale of own food products is possible under the condition of production of the best possible, natural, original and tasty product, will increase the socio-economic aspects of the state and development of the state. In order to analyze the influence of indicators of the efficiency of the use of financial assets on the profitability of assets, it is proposed to use empirical-inductive systems, which are an important methodology in scientific research. One of the elements of such a system is the DuPont model. To identify the influence of financial assets on the level of profitability of assets, the improvement of the DuPont model is proposed, namely, it is disaggregated by introducing two factors: the specific weight of financial assets in the total amount of assets of the enterprise and the efficiency of their use. The effectiveness of

the management of the company's activities is a multifactorial system that includes the analysis of all components and resources. Such analysis combines empirical data and inductive thinking to formulate general patterns and hypotheses. Therefore, one of the main tasks of improving the efficiency of enterprises is the need for rational management of financial assets.

Keywords: food industry, analysis, financial assets, profitability, financial condition, Dupont model.

Постановка проблеми. Ефективне управління підприємством у сучасних реаліях посідає важливу роль для підвищення доходності бізнесу та рентабельності компанії, її розвитку. У сучасних умовах високого рівня невизначеності, конкуренції, присутності різного роду кризових явищ, наявності різних політичних та економічних проблем в країні та через неузгодженість рішень менеджерів всередині компанії, підвищення ефективності функціонування підприємства є першочерговим напрямом вирішення зазначених проблем. Ефективне та раціональне управління фінансовими активами впливає на роботу всього підприємства, так як фінансові активи є найбільш ліквідною частиною ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду теоретичних та практичних питань покращення фінансового стану підприємств приділяли увагу низка вітчизняних та закордонних вчених: Андрейчук В.А., Дейнеко А.В., Друкер П., Ільїна А.І., Майер М., Петі В. та ін. В їх працях висвітлені основні питання, що пов'язані з розробленням заходів підвищення показників ефективності, удосконалення методології, її оцінювання та ін.

Низка робіт українських та зарубіжних вчених-економістів присвячена питанням вивчення фінансових активів як частини оборотного капіталу. Серед них можна відмітити наступних: Бланк І.А., Данькевич А.П., Джонсон Ю., Корнеєв В.В., Фабоцці Ф., Шейнг Е. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для того, щоб підприємство було рентабельним та економічно привабливим? необхідно раціонально управляти фінансовими активами. Але важливим питанням є те, що дана категорія є не дуже вивченою та керівники не приділяють їй належної уваги.

Фінансові активи – це ліквідні активи, що дають змогу підприємству кожної галузі ефективно вести свою діяльність, бути незалежним та авто-

номними від різних кредиторів та їх раціональне використання може вплинути на рентабельність, ліквідність, платоспроможність та ін. Ефективне використання фінансових активів дає змогу мобілізувати кошти, що, в свою чергу, впливає на фінансування різноманітних проектів, розширення виробництва та надає можливість розпоряджатися всіма фінансовими ресурсами, які підвладні підприємству відповідно до потреб господарства.

Метою статті є дослідження ефективності діяльності підприємств харчової промисловості України та впливу фінансових активів на їх розвиток.

Виклад основних результатів дослідження. Для здійснення аналізу ефективності діяльності підприємств харчової промисловості обрано п'ять підприємств галузі, які є вагомими її представниками та виготовляють різні види продукції: ВКФ «Агромарін», ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна», ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ», ТОВ «Пирятинський сирзавод», ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен».

Аналіз ефективності діяльності обраних підприємств доцільно розпочати з дослідження рентабельності, яка є комплексним показником, що характеризує ефективність виробництва та реалізації продукції, використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів суб'єктів господарювання [1].

У табл. 1 наведено динаміку рівня чистої рентабельності продажу підприємств харчової промисловості за 2017–2021 рр.

Аналіз чистої рентабельності продажу на підприємствах харчової промисловості показав, що ВКФ «Агромарін», ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» та ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен» працювали рентабельно, хоча і не за весь аналізований період. Найбільш ефективно, за аналізований період, спрацювало ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна», рентабельність якого у 2021 р. склала 21,3%. Це означає, що на кожен гривню чистого доходу припадає 21,3 копійки чи-

Таблиця 1

Динаміка рівня чистої рентабельності продажу підприємств харчової промисловості України за 2017–2021 рр., %

Підприємство	Рік					2021 р., порівняно з 2017 р.	
	2017	2018	2019	2020	2021	відхиленн, в.п.	темп зростання, %
А	1	2	3	4	5	6	7
ВКФ «Агромарін»	+0,8	+0,5	+2,0	-10,4	+0,5	-0,3	58,0
ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна»	-27,0	+38,1	+24,5	+22,4	+21,3	+48,3	-
ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»	-9,0	-9,5	-3,3	-10,8	-29,5	-20,5	327,8
ТОВ «Пирятинський сирзавод»	+6,3	-1,0	-4,4	+2,7	-3,0	-9,3	-
ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен»	+1,1	+3,0	+1,1	+1,4	+1,6	+0,6	151,7

Джерело: розраховано автором за даними [2–6]

стого прибутку. У 2017 р. спостерігається збитковість даного підприємства, але з 2018 р. по 2021 р. підприємство отримувало прибуток у результаті своєї господарської діяльності.

Найбільш стабільною була діяльність ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен», яке за 2017–2021 рр. постійно отримувало прибуток, і в 2021 р. його рентабельність збільшилася на 14,3 % порівняно з 2020 р.

ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» протягом усього досліджуваного періоду було збитковим, причому в 2021 р. збиток був у 3 рази більшим, ніж у 2020 р. У 2021 р. на кожну гривню чистого доходу припадає 29,5 копійок чистого збитку. Сума збитків у цьому році склала 3,7 млн грн.

На ефективність діяльності підприємства в цілому значний вплив здійснює ефективне управління фінансовими активами. Ефективність використання фінансових активів здійснює безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства, тому вважаємо необхідним наступним етапом здійснити розрахунок та аналіз показників, які характеризують фінансовий стан суб'єктів господарювання. Проаналізувавши динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємств харчової промисловості, які потрапили до вибірки, ми виявили тенденцію до зниження рівня ефективності використання активів на ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ». Про це свідчить динаміка коефіцієнта автономії, який у 2021 р. був від'ємний і становив -0,166. Це значить, що підприємство не може власними коштами забезпечити свою діяльність. Коефіцієнт маневреності власного капіталу за 2017–2020 рр. набував від'ємного значення, це означає, що ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» не має ліквідних засобів для фінансування своєї діяльності самостійно. Доцільно акценту-

вати увагу на значенні цього коефіцієнта у 2021 р., який склав 4,2. Це можна було б пояснити тим, що у 2021 р. підприємство збільшило суми грошових коштів за рахунок надходження їх від покупців, що дало змогу налагодити процес фінансування виробництва власними можливостями. Але таке пояснення буде хибним, так як позитивного значення коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2021 р. набув через особливості методики його розрахунку. Так, власні оборотні кошти (чисельник формули) та власний капітал (знаменник формули) на підприємстві набули від'ємних значень. У результаті розрахунку отримали позитивне значення показника, яке не відповідає дійсності. Тому, в таких випадках вважаємо недоцільним здійснювати аналіз самого значення коефіцієнта маневреності власного капіталу, а просто говорити про відсутність власних оборотних коштів підприємства для фінансування поточної діяльності.

Одним із важливих показників фінансового стану підприємств є коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. І на підприємствах харчової промисловості це співвідношення є найбільш не типовим серед інших показників фінансового стану (рис. 1).

Показник співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах харчової промисловості протягом 2017–2021 рр. постійно коливався, при чому найбільші коливання були на ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ». Так, у 2019 р. спостерігається його пік, він склав 6,3, тобто на 1 гривню кредиторської заборгованості припадає 6 грн дебіторської заборгованості. Це було обумовлене значним збільшенням дебіторської заборгованості на 84 млн грн порівняно з 2017 р., разом із зниженням кредиторської заборгованості на 56 млн грн. Тобто, підприємство роз-

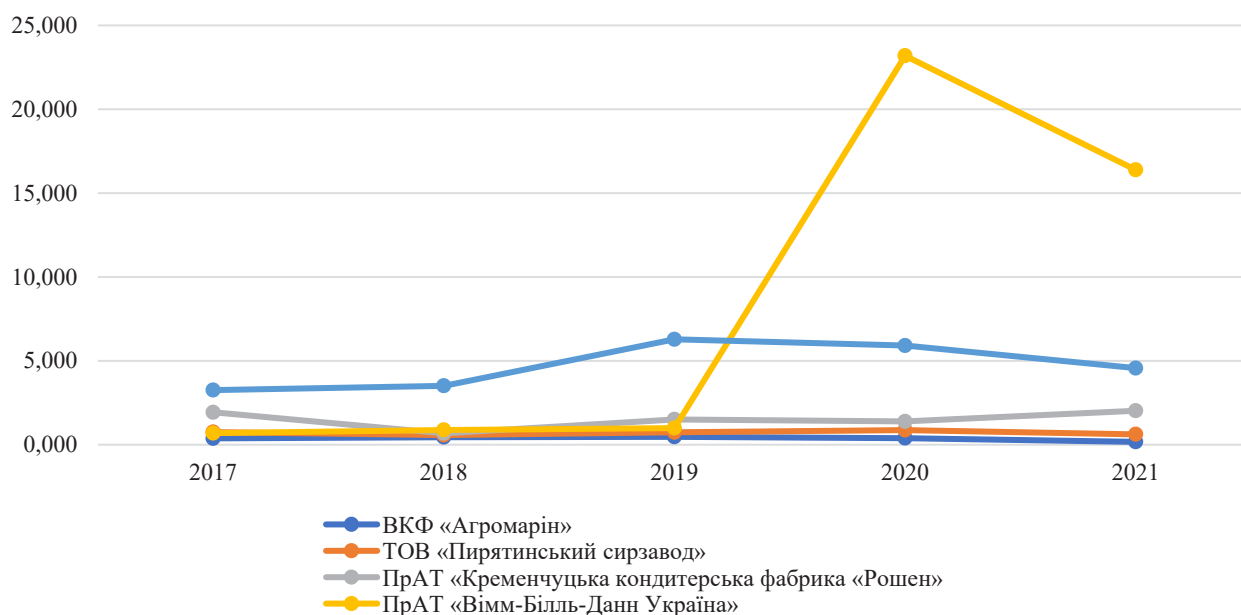

Рис. 1. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств харчової промисловості за 2017–2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними табл. 1

рахувалося по своїм зобов'язанням, про що свідчить суттєве зменшення суми грошових коштів у 2019 р. Але в 2021 р. рівень співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості зменшився, що було обумовлене збільшенням суми кредиторської заборгованості на 12 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., та зменшенням суми дебіторської заборгованості на 64 млн грн. Однією з причин зменшення суми дебіторської заборгованості є зменшення об'ємів виробництва та реалізації продукції. Підтвердженням такого висновку є зменшення суми розрахунків з контрагентами разом із зниження суми грошових коштів на підприємстві.

При тому що на ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» прослідковується тенденція до зменшення співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю все одно цей показник залишається досить високим. Це свідчить про те, що у підприємства є великі резерви у розмірі несплаченої дебіторської заборгованості. Тобто, номінально, сума оборотних активів збільшується за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, але у дійсності підприємство не має грошових коштів для самостійного ефективного забезпечення виробничої діяльності.

Суттєве коливання показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості було також на ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна». При цьому за 2020–2021 рр. він значно виріс: якщо у 2017 р. його розмір складав 0,7, то у 2020 р. та 2021 р. він становив 23 і 16 відповідно. Це означає, що на 1 гривню кредиторської заборгованості припадає 23 грн у 2020 р. та 16 грн дебіторської заборгованості у 2021 р. Це не можна вважати позитивною тенденцією, так як на ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» спостерігається значне збільшення суми дебіторської заборгованості. Разом із цим, на підприємстві зменшується сума кредиторської заборгованості на 884 млн грн. З одного боку, ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» вчасно розраховується за своїми поточними зобов'язаннями, тобто в нього вистачає грошових коштів для цього,

а з іншого – воно накопичує значні суми грошових коштів, які можна було більш ефективно використовувати для розвитку діяльності.

Динаміку аналізованих показників на підприємствах ВКФ «Агромарін», ТОВ «Пирятинський сирзавод» та ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен» протягом аналізованого періоду можна охарактеризувати сталою, оскільки не було різких їх збільшень та зменшень, що можна вважати позитивним фактором фінансової стійкості підприємства.

Для того, щоб оцінити вплив фінансових активів на ефективність діяльності підприємства необхідно проаналізувати структуру фінансових активів підприємств харчової промисловості.

Проаналізувавши склад та структуру фінансових активів на обраних підприємствах харчової промисловості, ми відзначили, що, в цілому фінансові активи представлені дебіторською заборгованістю та грошовими коштами. При чому, дебіторська заборгованість складає від 80% до 100% усіх фінансових активів. На ВКФ «Агромарін» спостерігається поступова зміна структури фінансових активів, а саме, якщо у 2017 р. питома вага дебіторської заборгованості складала 85% проти 15% грошових коштів, то у 2021 р. становила 77% проти 23%. Але така тенденція була досягнута не стільки за рахунок проведення більш ефективної політики за розрахунками з контрагентами, а через загальне зменшення суми фінансових активів у 2018–2021 рр. Схожа ситуація і на ТОВ «Пирятинський сирзавод», де співвідношення елементів фінансових активів постійно коливається за рахунок варіації сум дебіторської заборгованості та грошових коштів. На ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» значно збільшилася сума фінансових активів за 2017–2021 рр. через збільшення дебіторської заборгованості. Тобто, воно не ефективно працює з контрагентами.

Важливим етапом аналізу показників ефективності діяльності підприємства є оцінка ефективності використання активів. Для цього виду аналізу може бути застосований коефіцієнтний аналіз.

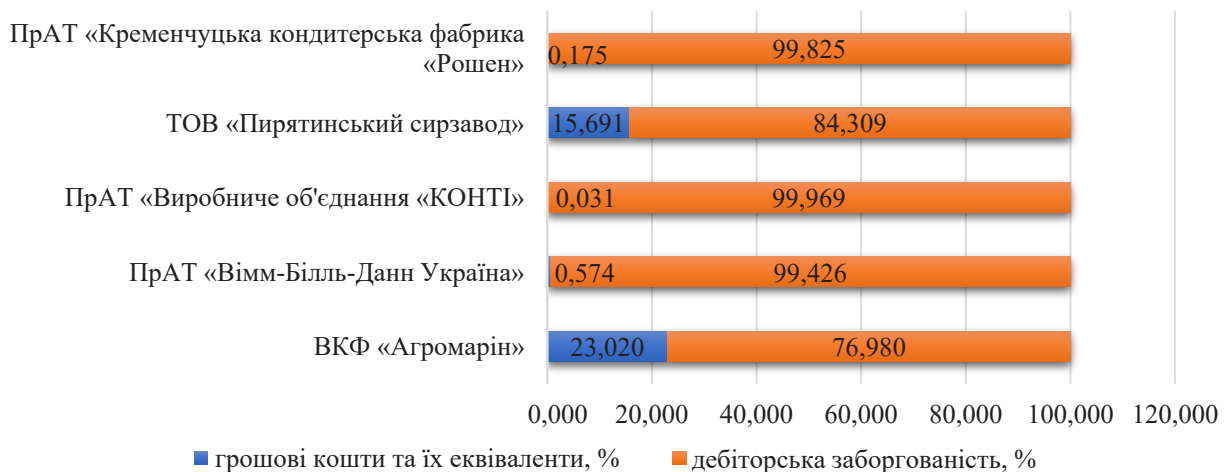

Рис. 2. Структура фінансових активів підприємств харчової промисловості за 2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними [2–6]

Вплив факторів на рентабельність активів підприємств харчової промисловості

Назва підприємства	Абсолютне відхилення рентабельності активів	У тому числі вплив факторів		
		чистої рентабельності продажу	коефіцієнта оборотності фінансових активів	частки фінансових активів в активах
ВКФ «Агромарін»	+0,240	+0,240	+0,008	-0,008
ПрАТ «Вім-Білль-Данн»	+0,005	-0,004	+0,005	+0,003
ПрАТ «Конті»	-0,237	-0,102	-0,095	-0,040
ТОВ «Пирятинський Сирзавод»	-0,142	-0,157	+0,001	+0,014
ПрАТ «Рошен»	+0,003	+0,001	-0,001	+0,002

Джерело: розробка автора за даними [2–6]

Поряд із цим доцільно здійснювати побудову та аналіз факторних моделей, які дозволяють не лише оцінити стан та зміну ефективності використання активів, а й оцінити вплив факторів на цю

зміну. Серед таких моделей виділяється група емпірико-дедуктивних моделей.

Одним із представників таких моделей є модель Дюпон, яка має такий вигляд [7, с. 823–853]:

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Активи}} = ROS \times Коа \quad (1)$$

Модель Дюпон характеризує рентабельність активів (загального капіталу) підприємства. Ураховуючи, що одним із важливих елементів активів, а саме їх найбільш ліквідною частиною, є фі-

нансові активи, ми здійснили дезагрегування цієї моделі, перетворивши її в трьохфакторну і таким чином виділили вплив фінансових активів.

Пропонована модель має наступний вигляд:

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} * \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Фінансові активи}} * \frac{\text{Фінансові активи}}{\text{Активи}} \quad (2)$$

В отриманій моделі ми виділили 2 складові, що характеризують вплив фінансових активів на зміну рентабельності активів у цілому: коефіцієнт оборотності фінансових активів та питома вага фінансових активів у загальній сумі активів підприємства.

Наступним етапом аналізу є виявлення впливу показників ефективності фінансових активів на рентабельність активів підприємств (табл. 2).

Проаналізувавши динаміку показника рентабельності активів у 2021 р., ми відмітили ВКФ «Агромарін», ПрАТ «Вім-Білль-Данн» та ПрАТ «Рошен», на яких результативний показник збільшився. На ПрАТ «Вім-Білль-Данн» та ПрАТ «Рошен» вагомий вплив на збільшення рентабельності активів здійснило збільшення коефіцієнта оборотності фінансових активів та частки фінансових активів у загальній їх сумі. А ось на ВКФ «Агромарін» найбільшого впливу здійснив показник чистої рентабельності продажу порівняно з іншими двома факторами.

Зменшення рентабельності активів спостерігається на ПрАТ «Конті» та ТОВ «Пирятинський Сирзавод». Якщо на ПрАТ «Конті» всі три фактори вплинули негативно і результативний показник у 2021 р. зменшився на 23,7 в.п., то на ТОВ «Пирятинський Сирзавод» коефіцієнт оборотності фінансових активів та частка фінансових активів в активах здійснили позитивний вплив, але цього не вистачило для того, щоб змінити загальну виявлену тенденцію.

Висновки. Проведений аналіз ефективності діяльності підприємств харчової промисловос-

ті дозволив зробити висновок про те, що діяльність підприємств була в цілому ефективною, рентабельною

Факторний аналіз на основі запропонованої моделі показав, що на рентабельність активів значною мірою впливають показники ефективності використання фінансових активів, а саме: коефіцієнт оборотності фінансових активів та частка активів в загальній сукупності. Це значить, що впливаючи на досліджувані показники вищий управлінський персонал має змогу підвищувати рентабельність активів, що, в свою чергу, вплине на ефективність діяльності підприємств харчової промисловості.

Бібліографічний список:

1. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2018. № 31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_31_19 (дата звернення: 02.09.2023).
2. Офіційний сайт виробничо-комерційної фірми «Агромарін». URL: <http://agromarin.com.ua> (дата звернення: 01.09.2023).
3. Офіційний сайт приватного акціонерного товариства «Вім-Білль-Данн». URL: <http://wimm-bill-dann.com.ua> (дата звернення: 01.09.2023).
4. Офіційний сайт приватного акціонерного товариства «Конті». URL: <https://konti.ua> (дата звернення: 01.09.2023).
5. Офіційний сайт товариство з обмеженою відповідальністю. URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/piryatinskij-sirzavod/> (дата звернення: 01.09.2023).

6. Офіційний сайт приватного акціонерного товариства «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен». URL: <https://roshen.com/ua/ua/pro-roshen/fabryky-i-zavody/prat-kremenchuc-ka-kondyters-ka-fabryka-roshen> (дата звернення: 01.09.2023).
7. Soliman M. The Use of DuPont Analysis by Market Participants. *The Accounting Review*. 2008. № 3. С. 823–853.
2. Ofitsiynyi sait vyrobnycho-komertsiinoi firmy "Ahromarin". Available at: <http://agromarin.com.ua> (accessed September 1, 2023).
3. Ofitsiynyi sait pryvatnoho aktsionernoho tovarystva "Vim-Bill-Dann". Available at: <http://wimm-bill-dann.com.ua> (accessed September 1, 2023).
4. Ofitsiynyi sait pryvatnoho aktsionernoho tovarystva «Konti». Available at: <https://konti.ua> (accessed September 1, 2023).
5. Ofitsiynyi sait tovarystvo z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. Available at: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/privatnyy-sirzavod/> (accessed September 1, 2023).
6. Ofitsiynyi sait pryvatnoho aktsionernoho tovarystva "Kremenchutska kondyterska fabryka "Roshen". Available at: <https://roshen.com/ua/ua/pro-roshen/fabryky-i-zavody/prat-kremenchuc-ka-kondyters-ka-fabryka-roshen> (accessed September 1, 2023).
7. Soliman M. (2008) The Use of DuPont Analysis by Market Participants. *The Accounting Review*, no. 3, pp. 823–853.

References:

1. Kryvov'iaziuk I. V. (2018) Investytsiina diialnist pidpriemstva: sutnist, metodyka analizu ta shliakhy pidvyshchennia yii efektyvnosti. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 31. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_31_19 (accessed September 2, 2023).